

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
भुक्तानी प्रणाली विभाग

पत्रसंख्या: भु.प्र.वि./नीति/परिपत्र/०४/०७८/७९

भुक्तानी सम्बन्धी कार्य गर्ने अनुमतिप्राप्त सबै संस्थाहरु

भुक्तानी प्रणालीको अन्तरआवद्धता (Interoperability) तथा पहुँच (Access) सम्बन्धी व्यवस्था

यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानीसम्बन्धी कार्यमा संलग्न संस्थाले आफ्नो प्रणाली (System), संयन्त्र (Mechanism) वा उपकरण (Instrument) लाई अन्य संस्थाले प्रचलनमा ल्याएको प्रणाली, संयन्त्र वा उपकरणसँग अन्तरआवद्धता (Interoperability) गरी भुक्तानी सेवालाई सर्वसुलभ बनाई सर्वसाधारणको पहुँच विस्तार गर्ने तथा जोखिम व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले भुक्तानी तथा फस्यौट ऐन, २०७५ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी देहायका निर्देशन जारी गरिएको छ :

१. “अन्तरआवद्धता (Interoperability)” भन्नाले कुनै पनि अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाको प्रणाली (System), संयन्त्र (Mechanism) वा उपकरण (Instrument) लाई अनुमतिपत्रप्राप्त अन्य संस्थाको प्रणाली, संयन्त्र वा उपकरणसँग विनाअवरोध संयोजन गराउन सहयोग गर्ने व्यावसायिक, प्राविधिक, तथा कानुनी व्यवस्था भन्ने जनाउँछ। यस्तो अन्तरआवद्धताले भुक्तानी सेवाका सहभागीलाई कुनै एउटा प्रणालीको सदस्य भई सोही प्रणालीमार्फत् अन्य प्रणालीसँग सूचना आदान प्रदान गर्न एवम् वित्तीय तथा भुक्तानी कारोबारको समाशोधन र फस्यौट गर्न सघाउँदछ।
२. यो निर्देशन हाललाई देहाय बमोजिमका संस्था तथा उपकरणमा लागू हुनेछ :
  - (क) यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायकहरुबाट सञ्चालित साना मूल्यका भुक्तानी उपकरण तथा सेवा, जस्तै: मोबाइल बैंकिङ्ग, मोबाइल वालेट, QR-Code आदि,
  - (ख) साना मूल्यका भुक्तानी प्रणाली (Retail Payment System) मा आवद्ध अन्य सहभागी संस्था,
  - (ग) यस बैंकले समय समयमा साना मूल्यका भुक्तानी प्रणाली अन्तर्गत पर्ने गरी परिभाषित गरेका कुनै पनि साना मूल्यका भुक्तानी उपकरण।
३. यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले बुँदा नं. १ बमोजिमको अन्तरआवद्धता कायम गर्दा एकआपसमा सम्भौता गर्न सक्नेछन्। यसरी अन्तरआवद्धतासम्बन्धी सम्भौता गर्दा कम्तिमा देहायबमोजिमका विषय समावेश गरेको हुनुपर्नेछ :
  - (क) सहभागी संस्था बीचको सम्भौतामा प्राविधिक, व्यावसायिक तथा कानुनी विषय छुट्टाछुट्टै खण्डमा उल्लेख गर्नुपर्नेछ,

गणेश

(ख) दूरसञ्चार सञ्जाल (Telecommunication Networks) को साभ्का उपयोग र प्रयोग गरिने विद्युतीय साधनहरु बीच हुने कारोबारको तथ्याङ्क तथा सूचना आदान प्रदानसम्बन्धी साभ्का मापदण्ड,

(ग) कारोबारको समाशोधन तथा फर्स्यौट गर्न प्रयोगमा ल्याइने विधि, संरचना र अन्तरआवद्धता कायम गर्दा लाग्ने शुल्क, शुल्क बाँडफाँड तथा सम्भौता उल्लंघन गर्दा हुने कारवाही वा क्षतिपूर्ति लगायतका विषय ।

(घ) एकअर्काका ग्राहकको गुनासो सुनुवाई सम्बन्धी व्यवस्था ।

४. विशेष प्रकृतिका अन्य कुनै उपकरणलाई अनिवार्य रूपमा अन्तरआवद्ध गर्ने गरी यस बैंकले निर्देशन दिएमा सोही बमोजिम अन्तरआवद्धता कायम गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
५. यस बैंकले अन्यथा तोकेको अवस्थामा बाहेक, नेपालमा साना मूल्यका भुक्तानी प्रणाली सञ्चालन गर्ने वा साना मूल्यका भुक्तानी उपकरण जारी गर्ने सबै अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक तथा भुक्तानी सेवाप्रदायक संस्थाले यससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासद्वारा स्थापित प्राविधिक तथा व्यावसायीक मापदण्डहरुको पालना गर्नुपर्नेछ । कुनै संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्दा यस्तो मापदण्ड पालना गर्न नसक्ने स्थिति सृजना भएमा यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिएर सेवा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
६. साना मूल्यका भुक्तानी प्रणाली सञ्चालन गर्न अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले अन्य कुनै पनि अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थालाई आफ्नो भुक्तानी प्रणालीमा पहुँच रोक्ने गरी नियमहरु बनाउन वा प्रविधिको प्रयोगमा रोक लगाउन पाउने छैन ।

तर त्यस्तो पहुँच दिँदा अन्य भुक्तानी प्रणाली वा संस्थाबाट तरलता जोखिम, सञ्चालन जोखिम, लगायत प्रणालीगत जोखिम आउने सक्ने देखिएमा वा प्रणालीको सुरक्षामा नकरात्मक प्रभाव पर्ने पर्याप्त आधार देखिएमा अनुमतिपत्रप्राप्त संस्थाले आफ्नो प्रणालीमा तोकिएको समयसम्मको लागि पहुँचमा रोक लगाउन सक्नेछ । यसरी पहुँचमा रोक लगाइएको अवस्थामा सोको स्पष्ट आधार र कारण खुलाई सम्बन्धित संस्था र यस बैंकलाई यथाशीघ्र जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

७. भुक्तानी प्रणाली सञ्चालकले भुक्तानी सेवा प्रदायक, अन्य भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक वा भुक्तानी सेवा प्रयोगकर्तालाई अन्य भुक्तानी प्रणालीमा सहभागी हुन प्रतिबन्ध लगाउन, सहभागी संस्थाबीच विभेद हुने गरी नियम बनाउन वा संस्थाको आकार वा भुक्तानी कारोबारको आधारमा पहुँच रोक्ने कार्य गर्न पाउने छैन ।

८. यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले Settlement बैंकको रूपमा कार्य गर्दा गैर-बैंक भुक्तानी सेवा सम्बन्धी संस्थालाई भेदभाव नहुने तथा संस्थाले प्रवाह गर्ने सेवा अवरुद्ध नहुने गरी आफ्नो संस्थामा Settlement खाता सञ्चालन गर्न दिनुपर्नेछ ।

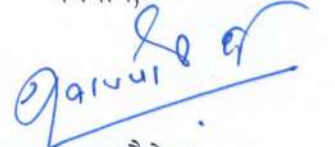
तर यस्तो कार्यबाट भुक्तानी प्रणाली तथा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई जोखिम हुने पर्याप्त आधार देखिएमा तोकिएको समयसम्मको लागि Settlement खाता सञ्चालन गर्न रोक लगाउन सक्नेछ । यसरी खाता सञ्चालनमा रोक लगाइएको स्पष्ट आधार र कारण खुलाई सम्बन्धित संस्था र यस बैंकलाई यथाशीघ्र जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

९. भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक तथा भुक्तानी सेवा प्रदायकहरूले अन्तरआवद्धतासम्बन्धी सेवा दिंदा सेवाग्राहीबाट प्राप्त हुन आएका तथ्याङ्कको सुरक्षा तथा गोपनीयता कायम गर्नुपर्नेछ । साथै, तोकिएको सेवा प्रवाह गर्दा वाहेक अन्यत्र त्यस्तो तथ्याङ्कको प्रयोग नहुने सुनिश्चितता गर्नुपर्नेछ ।
१०. माथि उल्लिखित व्यवस्था सम्बन्धित संस्थाले यो निर्देशन जारी भएको मितिले ६ महिनाभित्र कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

मिति : २०७८/१०/२१

भवदीय,

(गुरुप्रसाद पौडेल)
कार्यकारी निर्देशक

बोधार्थ:

१. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, गभर्नरको कार्यालय ।
२. श्री नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन महाशाखा, सिंहदरवार काठमाडौं ।
३. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।
४. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग ।
५. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग ।
६. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग ।
७. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, लघुवित्त संस्था सुपरिवेक्षण विभाग ।
८. श्री नेपाल राष्ट्र बैंक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग ।
९. श्री नेपाल बैंकर्स संघ, काठमाडौं ।
१०. श्री नेपाल डेभलपमेन्ट बैंकर्स संघ, काठमाडौं ।
११. श्री नेपाल वित्तीय संस्था संघ, काठमाडौं ।
१२. श्री भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक तथा भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरु ।